

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
สารบัญแผนภูมิ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	4
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	5
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน	5
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสันติวิธี	10
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ	17
2.4 บทบาทของชุมชนพื้นที่ต้นน้ำกับการจัดการทรัพยากรน้ำ	27
2.5 ตัวอย่างการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วยชุมชนตามแนวทางสันติวิธี	28
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
3.1 พื้นที่ทำการวิจัยและเกณฑ์การเลือกพื้นที่	33
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	38
3.4 การพัฒนาเครื่องมือวิจัย	39
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	40
3.6 ระยะเวลาการวิจัย	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์บริบทสิทธิชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรน้ำตามแนวทางสันติวิธี	41
4.1 นโยบาย กฎหมาย และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำของประเทศไทย	41
4.2 สถานการณ์และปัญหาด้านทรัพยากรน้ำของประเทศไทย	56
4.3 ตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการทรัพยากรน้ำด้วยแนวทางสันติวิธีตามหลักสิทธิมนุษยชน	66
4.4 วิเคราะห์ช่องว่างการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของชุมชนด้านการจัดการน้ำเปรียบเทียบกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีและมาตรฐานด้านสิทธิน้ำระหว่างประเทศ	85
บทที่ 5 ผลการศึกษาจากพื้นที่	94
5.1 ผลการศึกษาจากพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	94
5.2 ผลการศึกษาจากพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน	121
5.3 ผลการศึกษาจากเวทีรับฟังความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	146
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	152
6.1 สรุปผลการศึกษา	152
6.2 วิเคราะห์ผลการศึกษาจากแนวคิดสู่การปฏิบัติในพื้นที่	157
6.3 ข้อเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการนำไปปฏิบัติ	166
รายการอ้างอิง	178
ภาคผนวก	188
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	189
ภาคผนวก ข แนวคำถามจัดสนทนากลุ่ม	198
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมการเก็บข้อมูลวิจัย	201
คณะผู้วิจัย	205

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	เนื้อที่ต้นน้ำในจังหวัดภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2562	25
ตารางที่ 4.1	สาระสำคัญของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561	45
ตารางที่ 4.2	แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทั้ง 6 ด้าน	47
ตารางที่ 4.3	เป้าหมาย แนวทางการพัฒนา แผนรองรับ และโครงการสำคัญที่เชื่อมโยง กับทรัพยากรน้ำในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12	51
ตารางที่ 4.4	ทิศทางการพัฒนาภูมิภาคตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	53
ตารางที่ 4.5	ปริมาณน้ำบาดาลที่กักเก็บของประเทศไทยปี พ.ศ. 2562	58
ตารางที่ 4.6	ปริมาณน้ำในเขื่อนต่าง ๆ ของประเทศไทย	59
ตารางที่ 5.1	ความถี่และค่าร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	95
ตารางที่ 5.2	ความถี่และค่าร้อยละข้อมูลด้านครอบครัวและสถานภาพทางสังคมของ ผู้ตอบแบบสอบถาม พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	97
ตารางที่ 5.3	ความถี่และค่าร้อยละข้อมูลด้านที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ของผู้ตอบ แบบสอบถาม พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	98
ตารางที่ 5.4	ความถี่และค่าร้อยละด้านความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิการใช้ น้ำของผู้ตอบแบบสอบถามพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	100
ตารางที่ 5.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นที่มีต่อประเด็นเกี่ยวกับ สิทธิและการใช้น้ำของครอบครัว พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	101
ตารางที่ 5.6	ความถี่และค่าร้อยละความคิดเห็นต่อประเด็นการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการแหล่งน้ำสาธารณะ/ธรรมชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	103
ตารางที่ 5.7	ความถี่และค่าร้อยละความคิดเห็นต่อประเด็นความขัดแย้งด้านทรัพยากร น้ำและการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	104
ตารางที่ 5.8	ความถี่และค่าร้อยละพฤติกรรมและการแสดงออกต่อประเด็นความขัดแย้ง ด้านทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	106

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5.9	ค่าสถิติ Chi-square ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิการใช้น้ำกับความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	108
ตารางที่ 5.10	ค่าสถิติ Chi-square ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิในการใช้น้ำในชีวิตประจำวันกับความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	109
ตารางที่ 5.11	ค่าสถิติ Chi-square ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งน้ำสาธารณะ/ธรรมชาติกับความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	110
ตารางที่ 5.12	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรน้ำ พื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ	112
ตารางที่ 5.13	ความถี่และค่าร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พื้นที่ลุ่มน้ำ่าน จังหวัดน่าน	122
ตารางที่ 5.14	ความถี่และค่าร้อยละข้อมูลด้านครอบครัวและสถานภาพทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม พื้นที่ลุ่มน้ำ่าน จังหวัดน่าน	124
ตารางที่ 5.15	ความถี่และค่าร้อยละข้อมูลด้านที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ของผู้ตอบแบบสอบถาม พื้นที่ลุ่มน้ำ่าน จังหวัดน่าน	125
ตารางที่ 5.16	ความถี่และค่าร้อยละด้านความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิการใช้น้ำของผู้ตอบแบบสอบถาม พื้นที่ลุ่มน้ำ่าน จังหวัดน่าน	127
ตารางที่ 5.17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นที่มีต่อประเด็นเกี่ยวกับสิทธิและการใช้น้ำของครอบครัว พื้นที่ลุ่มน้ำ่าน จังหวัดน่าน	128
ตารางที่ 5.18	ความถี่และค่าร้อยละความคิดเห็นต่อประเด็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งน้ำสาธารณะ/ธรรมชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำ่าน จังหวัดน่าน	130
ตารางที่ 5.19	ความถี่และค่าร้อยละความคิดเห็นต่อประเด็นความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำ่าน จังหวัดน่าน	131

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5.20	ความถี่และค่าร้อยละพฤติกรรมและการแสดงออกต่อประเด็นความ ขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน	133
ตารางที่ 5.21	ค่าสถิติ Chi-square ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสิทธิ มนุษยชนและสิทธิการใช้น้ำกับความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำและการ แก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน	135
ตารางที่ 5.22	ค่าสถิติ Chi-square ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิในการใช้น้ำใน ชีวิตประจำวันกับความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำและการแก้ปัญหาตาม แนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน	136
ตารางที่ 5.23	ค่าสถิติ Chi-square ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการ แหล่งน้ำสาธารณะ/ธรรมชาติกับความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำและการ แก้ปัญหาตามแนวทางสันติวิธี พื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน	138
ตารางที่ 5.24	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรน้ำ พื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน	139
ตารางที่ 6.1	ข้อเสนอแผนปฏิบัติการนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดสรรทรัพยากรน้ำ ตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ต้นน้ำของประเทศไทย	170

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 2.1	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งซ้ำซาก ปี พ.ศ. 2548 – 2556	18
ภาพที่ 2.2	พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมซ้ำซาก ปี พ.ศ. 2548 - 2556	19
ภาพที่ 2.3	คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสำคัญทั่วประเทศไทย ปี 2557	20
ภาพที่ 2.4	พื้นที่ลุ่มน้ำกับพื้นที่ต้นน้ำ	24
ภาพที่ 2.5	พื้นที่ต้นน้ำของประเทศไทย ปี 2562	25
ภาพที่ 4.1	พื้นที่แล้งซ้ำซากประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561	60
ภาพที่ 4.2 (ก)	พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากประเทศไทยปี พ.ศ. 2549	63
ภาพที่ 4.2 (ข)	พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากประเทศไทยปี พ.ศ. 2561	63
ภาพที่ 4.3	ลำน้ำแม่ทาที่ไหลผ่านชุมชนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	68
ภาพที่ 4.4	เส้นทางการไหลของแม่น้ำลี้	75
ภาพที่ 4.5	ประเพณีการแห่ช้างเผือกของชุมชนลุ่มน้ำลี้	78
ภาพที่ 4.6	เส้นทางการไหลของลำปะทาว	81

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 2.1	ตัวอย่างรูปแบบการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี	17
แผนภูมิที่ 2.2	กรอบความคิดและแนวทางการศึกษาวิจัย	32
แผนภูมิที่ 4.1	ความเชื่อมโยงและองค์ประกอบโดยรวมทั้งประเทศต่อการจัดการ ทรัพยากรน้ำ	43
แผนภูมิที่ 4.2	ปริมาณฝนเฉลี่ยทั้งประเทศ (มิลลิเมตร) ของไทยย้อนหลัง 30 ปี	57
แผนภูมิที่ 4.3	แนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน พ.ศ. 2552-2561	64
แผนภูมิที่ 4.4	การมีส่วนร่วมของคนตำบลแม่ทาในการจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำแม่ทา	74
แผนภูมิที่ 4.5	การจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนลุ่มน้ำลี้	79
แผนภูมิที่ 4.6	กระบวนการจัดการความขัดแย้งระหว่างผู้เลี้ยงปลาในกระชังและผู้ใช้ ลุ่มน้ำลำปะทาว อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ	84
แผนภูมิที่ 4.7	ผลิตภาพด้านน้ำ (Water productivity) ของประเทศในภูมิภาคอาเซียน	86